

Алла Пригодій,
*канд. пед. наук, доцент кафедри професійної освіти
та безпеки життєдіяльності
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна)*

Анна Клементьєва,
*магістрантка ННІ професійної освіти та технологій
Національного університету «Чернігівський
колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна)*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ

Аналіз психолого-педагогічної літератури переконливо свідчить про те, що в процесі організації певної діяльності для її ефективності необхідно виділяти певні умови реалізації даної сукупності процесів. Для виявлення необхідних і достатніх педагогічних умов, які будуть сприяти формуванню екологічної свідомості у майбутніх кваліфікованих робітників харчової галузі в освітньому процесі ЗПТО, потрібно, передусім, визначити зміст поняття «педагогічна умова».

Під педагогічними умовами розуміють об'єктивні можливості, обставини та заходи, які супроводжують освітній процес і спрямовані на досягнення його цілей, як визначають І.А. Зязюн, А.В. Литвин та інші [1; 2].

За І.А. Філімоновою, педагогічна умова – це обставина педагогічного процесу, що виникає внаслідок свідомого відбору, конструювання та використання елементів змісту, методів (прийомів) та організованих форм навчання для досягнення запланованих цілей [3].

Узагальнюючи дані визначення під педагогічними умовами ми розуміємо комплекс обставин, засобів і заходів, що сприяють ефективності планування, організації, проведення та контролю навчальної діяльності учнів.

Отже, в нашому випадку поняття «педагогічні умови» означають сукупність організаційно-педагогічних можливостей освітнього процесу ЗПТО (комплекс форм, методів, прийомів, засобів, екологічно спрямованого змісту фахової підготовки) та психолого-педагогічних заходів (підвищення рівня мотивації, пізнавального інтересу, ціннісних орієнтацій, екологічних настанов, активізація природоохоронної діяльності тощо), спрямованих як на фахову підготовку, так і посилення екологізації змісту професійної освіти, що в кінцевому результаті забезпечить підвищення рівня сформованості екологічної свідомості майбутніх кваліфікованих робітників харчової галузі.

Відтак, нами виокремлено наступні педагогічні умови, що за нашим переконанням забезпечать формування екологічної свідомості учнів у процесі фахової підготовки:

- екологізація змісту і процесу вивчення навчальних предметів загально-професійної та професійно-теоретичної підготовки, оволодіння учнями екологічними знаннями, вміннями, досвідом взаємодії зі світом природи, самовиховання якостей, значущих для збереження довкілля в майбутній професійній діяльності;

- стимулювання розвитку духовно-екологічної спрямованості особистості учнів на захист природи у майбутній професійній діяльності;

- актуалізація інтерактивних технологій, форм, методів і засобів, зорієнтованих на формування екологічної свідомості на засадах інтеграції духовно-морального та екологічного змісту навчальних предметів загально-професійної та професійно-теоретичної підготовки, активізацію природоохоронної проєктно-дослідницької діяльності учнів.

Щодо першої педагогічної умови – головним мірилом під час відбору тем навчальних предметів, що мають бути екологізовані за своїм змістом є, насамперед, їх виховна функція. Для кожного напрямку навчання (навчальних предметів загально-професійної та професійно-теоретичної підготовки) визначається свій зміст освіти, який має спиратися на відповідний тип мислення, оскільки пізнання фактів, предметів, явищ, подій і процесів у довкіллі впливає

на формування екологічної свідомості, а також розвиток екологічного мислення та формування екологічної культури особистості.

Для майбутнього кваліфікованого робітника харчової галузі особливої значущості набувають здобуті в процесі учіння екологічні знання та надзвичайно важливі уміння передбачати наслідки трудової діяльності.

Правомірність виокремлення другої умови зумовлена розумінням необхідності забезпечення позитивного стимулювального впливу на духовно-ціннісно-мотиваційну сферу учнів у процесі екологічно спрямованої фахової підготовки. На нашу думку, стимул, як, власне, і мотив, характеризує рушійну силу людини, сприяючи її активності, діяльності.

Водночас, внутрішнє спонукання виникає не тільки під впливом зовнішніх стимулів, але й унаслідок потреб самої особистості, її попереднього досвіду, бажань, переконань, інтересів.

Під час обґрунтування третьої педагогічної умови ми виходили з того, що інтерактивне (від англ. interaction – взаємодія) навчання та виховання є спеціальною формою організації пізнавальної освітньої діяльності учнів, що орієнтує на пошуково-дослідницьку роботу, яка сприяє прояву їхньої ініціативи та зацікавленості, створює комфортні умови, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність під час постійної, активної взаємодії, співнавчання, взаємовиховання (колективного, групового, навчання у співпраці), де і учень і викладач є рівноправними суб'єктами освітнього процесу.

Дієвим педагогічним інструментом, спрямованим на розвиток особистісних і метапредметних результатів учнів у процесі пошуково-дослідницької та природоохоронної діяльності, пов'язаної з вивченням навколишнього середовища і сприяння її покращенню, є виконання екологічних проєктів, курсових робіт, виконуючи які учні вчать: формулювати цілі і завдання; прогнозувати й аналізувати можливі результати; зіставляти факти; оцінювати екологічну ситуацію; працювати з літературними джерелами; здійснювати дослідницьку та соціально значущу діяльність щодо сприяння вирішенню екологічних проблем; презентувати результати проведеного

дослідження перед аудиторією; аргументувати власну позицію; оцінювати себе та інших; співпрацювати з одногрупниками, викладачами.

Надзвичайно важливо, щоб форми і методи роботи були спрямовані на усвідомлення учнями комплексного характеру сучасних екологічних проблем, можливості їх вирішення, формування комунікативних умінь для осмислення інформації і прийняття рішень. За такого підходу учні виявляють інтерес до пізнання природного довкілля, намагаються виробити власне ставлення до природи, утвердитися в позитивній самооцінці, впевненості у власних силах.

Отже, форми, методи та прийоми навчання й виховання в ЗПТО мають бути спрямовані на виховання в учнів екологічної відповідальності, формування екологічної свідомості, використовуючи для цього всі можливості. Педагог ЗПТО має сформулювати «світогляд майбутнього господаря, а не бездушного споживача навколишнього середовища» [1, с. 174].

Список використаної літератури

1. Зязюн І.А. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посібник / ред. І. А. Зязюн, О. М. Пехота. Київ: А.С.К., 2003. 240 с.
2. Литвин А.В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови» : практ. посібник. – 2-е вид., доп. і перероб. Львів: ЛДУБЖД, 2018. 88 с.
3. Філімонова І.А. Педагогічні умови підготовки майбутніх бакалаврів харчових технологій на засадах компетентнісного підходу. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. праць*. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. Вип. 60, т. 2. С. 196-199.